

Олександр Світличний,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного та
господарського права Національного
університету біоресурсів і
природокористування України

УДК 347.77:35.078.18

Охорона інтелектуальної власності у світлі судової реформи в Україні

Питання захисту прав інтелектуальної власності в Україні є досить гострим. Зокрема, Міжнародний альянс інтелектуальної власності включив Україну в Priority Watch List 2017 – список «піратських» країн. Також, МАІВ опублікував щорічний звіт, у якому назвав країни, які найбільше використовують «піратський» контент. Україна очолила список світового рейтингу країн, які порушують права інтелектуальної власності. З щорічного звіту альянсу стало відомо, що в Україні все ще працюють сайти, які містять «піратський» контент, зокрема це торренти, на яких містяться тисячі фільмів, відео та аудіозаписів без відповідного дозволу чи ліцензії. Також зі звіту відомо, що за останні роки Україна спеціально перенесла свої сервери до України, щоб контент не контролювався та не блокувався з-за кордону. Слідом за Україною у списку йдуть Росія, Китай, Чилі, Індія, Таїланд і В'єтнам. Слід також нагадати, що протягом 2016 року ніяких законодавчих змін у сфері захисту авторських прав здійснено не було, тому альянс рекомендує уряду США скасувати преференції безмитного ввезення окремих груп товарів в Україну через

високий рівень піратства, а український офіс компанії «Microsoft» подав позови на 6 млн грн проти компаній, які використовували піратське програмне забезпечення.

Одним із дієвих заходів захисту прав інтелектуальної власності є захист порушених прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності в судових інстанціях. Судовий захист є основною формою захисту прав інтелектуальної власності.

Особливу роль в охороні прав інтелектуальної власності відіграють господарські суди. Якщо хоча б одна із сторін у спорі щодо порушених прав інтелектуальної власності є фізична особа, тоді такий спір підвідомчий суду загальної юрисдикції. Здавалося, що питанню належної охорони прав інтелектуальної власності повинен сприяти новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року [1]. Новим законом запроваджується трирівнева система судоустрою: місцеві суди; апеляційні суди (у складі яких можуть утворюватися судові палати з розгляду окремих категорій справ); Верховний Суд. У складі

Верховного Суду діятимуть п'ять структурних підрозділів. Постійно діючим колегіальним органом Верховного Суду є Велика Палата Верховного Суду, яка діє як суд касаційної інстанції з метою забезпечення однакового застосування норм права касаційними судами, так як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції. До складу кожного касаційного суду входять судді відповідної спеціалізації. Крім того, у Касаційному адміністративному суді обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо: податків, зборів та інших обов'язкових платежів; захисту соціальних прав; виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян.

У Касаційному господарському суді обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо (про): банкрутство; захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством; корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів. Інші палати у касаційних судах можуть створюватися за рішенням зборів суддів касаційного суду. В системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої інстанції з розгляду окремих категорій справ. Вищими спеціалізованими судами є Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд, перегляд рішень яких буде здійснюватися Верховним Судом. У складі вищого спеціалізованого суду можуть утворюватися судові палати. Закон встановив види і склад місцевих судів. Зокрема, місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах), місцевими господарськими судами є окружні господарські суди, місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, а також інші суди, визначені процесуа-

льним законом. У кримінальному провадженні обираються слідчі судді (суддя), які здійснюють повноваження з судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб, визначеному процесуальним законом [2, с. 200–201].

Законом України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що у системі судоустрою діятиме Вищий суд з питань інтелектуальної власності, як суд першої інстанції з розгляду окремих категорій справ. Однак, створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності не в повній мірі вирішило питання з приводу розмежування підвідомчості справ пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Мова йде про те, що в частині третій ст. 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зазначено, що «Вищі спеціалізовані суди розглядають справи, які віднесені до їх юрисдикції процесуальним законом».

З огляду на зроблений в законі припис, доводиться констатувати, що в країні діє цивільний, господарський, адміністративний та кримінальний процесуальний закон, в межах якого розглядаються справи у разі порушення прав інтелектуальної власності. Тобто, залежно від виду порушення прав інтелектуальної власності, завдання майнової школи тощо, Вищий суд з питань інтелектуальної власності повинен розглядати справу застосовуючи норми процесуальних законів. На сьогодні це відповідні процесуальні кодекси. Постає питання, які справи буде розглядати новостворений суд?

Судовий захист прав інтелектуальної власності, крім цивільного та господарського законодавства, здійснюється адміністративним і кримінальним законодавством. Чинним адміністративним законодавством передбачена адміністративна відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Основним джерелом норм,

які встановлюють адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності є КУпАП. Паралельно з КУпАП діють й інші нормативно-правові акти які встановлюють адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Таким кодифікованим актом є Митний кодекс України, яким встановлено адміністративну відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності.

Поряд з нормами цивільного, господарського, адміністративного законодавства, захист суб'єктивних прав власників та законних користувачів об'єктів права інтелектуальної власності здійснюється і в кримінальному порядку. Підставою кримінальної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України.

Досвід зарубіжних країн з визначенням судової юрисдикції у сфері захисту прав інтелектуальної власності, свідчить, що в Італії всі справи, пов'язані з інтелектуальною власністю, розглядаються цивільними судами, але в кожному з них для покращення судової практики є окремі палати та судді, які спеціалізуються на розгляді вказаної категорії справ. Проте йдеться не про всі італійські суди, а про 12 найбільших, – тільки вони мають спеціалізацію у сфері інтелектуальної власності. У цій державі відсутній поділ на господарські суди та суди з розгляду цивільних і кримінальних справ. Натомість в Італії є єдиний цивільний суд, у якому зосереджено 12 вищеназваних судів. Оскарження рішень Італійського відомства з патентів та торговельних марок відбувається саме в Адміністративному суді. Існує також особлива адміністративна процедура, відповідно до якої такі рішення можна оскаржити до Міністерства економічного розвитку Італії [3]. В тій

же Італії право подання позову про недійсність патентів надано тільки зацікавленій особі, однак вони можуть заявлятися і за ініціативою прокурора [4, с. 60].

3 жовтня 2017 року Верховна Рада України прийняла поданий Президентом законопроект «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу, Кодексу адмінсудочинства України та інших законодавчих актів» [5], який входить до пакету судової реформи. Відповідне рішення підтримали 234 парламентарії. Про важливість розгляд законопроекту №6232 свідчить той факт, що його обговорення тривало 7 пленарних днів, до нього було подано 4383 поправки, здебільшого були підтримані поправки подані від Комітету з питань правової політики та правосуддя Верховної Ради України.

Законодавчим актом викладено в новій редакції Господарський процесуальний кодекс, Цивільний процесуальний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства України, Закон «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України», доповнено зазначені акти відповідними прикінцевими та перехідними положеннями.

Цей закон, зокрема, визначає Верховний Суд як єдину касаційну інстанцію в Україні, а також запроваджує механізм розгляду типових справ за прикладом рішення Верховного Суду в одній із подібних справ (так зване прецедентне право), визнає Верховний Суд як єдину касаційну інстанцію в Україні та вводить новий порядок розгляду ним справ.

Внесення змін спрямоване на подолання процесуальних проблем, які перешкоджають ефективному судовому захисту в Україні, удосконалення принципів судочинства (змагальності, диспозитивності, пропор-

ційності) та процесуальних механізмів (розгляд справ, запобігання зловживанню правами, впровадження «електронного суду» тощо).

Однак, внесення змін в процесуальні закони та Закон України «Про судоустрій і статус суддів», не дали відповіді на головне – незрозумілим залишається питання про те, які категорії справ у разі порушення суб'єктивних прав власників чи/або законних користувачів об'єктів інтелектуальної власності розглядатиме Вищий суд з питань інтелектуальної власності, де оскаржуватимуться його рішення. З огляду на наведене та у зв'язку з тим, що Закон передбачає утворення у складі Вищого суду з питань інтелектуальної влас-

ності судових палат, вбачається доцільним віднести до юрисдикції судових палат розгляд справ пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності, які віднесені процесуальним законодавством.

Разом з тим, для подальшого реформування судової системи необхідно вдосконалити процесуальне законодавство, оскільки пересічному українцю складно зрозуміти, до якого суду звертатися, якщо порушується його права у сфері інтелектуальної власності, а це потребує від держави цілеспрямованих, узгоджених дій та вироблення чітких правових механізмів захисту прав інтелектуальної власності у судових інстанціях.

Список використаних джерел

1. *Про судоустрій і статус суддів*: Закон України від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 547.
2. *Світличний О. П.* Судова реформа або, що привніс новий Закон «Про судоустрій і статус суддів»/О. П. Світличний // «Сучасні тенденції розвитку національного законодавства» з нагоди 15-ти річчя юридичного факультету: збірник матеріалів доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 4–5 листопада 2016 р.). – К.: Видавництво НУБіП України, 2016. – С. 200–203.
3. *Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України*: 20 квітня 2015 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [phttp://sips.gov.ua/ua/20042015-twinning](http://sips.gov.ua/ua/20042015-twinning)
4. *Андрощук Г.* Спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності як стимул економічного розвитку/ Г. Андрощук // *Інтелектуальна власність*. – 2008. – № 1 – С. 53 – 61.
5. *Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу, Кодексу адмінсудочинства України та інших законодавчих актів*: Закон України від 3 жовтня 2017 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrainepravo.com/.../zakon-pro-vnesennya-zmin-do-gospod.

Світличний О. П. Охорона інтелектуальної власності у світлі судової реформи в Україні

У статті розкриваються питання, пов'язані із охороною інтелектуальної власності, звертається увага, що здійснювана судова реформа, так і не дала відповіді, на питання, які справи буде розглядати Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, судова реформа, Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Светличный А. П. Охрана интеллектуальной собственности в свете судебной реформы в Украине

В статье раскрываются вопросы, связанные с охраной интеллектуальной собственности, обращается внимание, что осуществляемая судебная реформа, так и не дала ответа на вопрос, какие дела будет рассматривать Высший суд по вопросам интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, судебная реформа, Высший суд по вопросам интеллектуальной собственности.

Svetlichnyj O. Protection of intellectual property in the light of judicial reform in Ukraine

The article discloses issues related to the protection of intellectual property, points out that the judicial reform carried out did not give an answer to the question of what the newly created Supreme Intellectual Property Court would consider.

Key words: Intellectual Property, Judicial Reform, High Court on Intellectual Property Issues.